

PASI SAHLBERG ON LEVITTÄNYT SUOMALAISEN KOULUN ILOSANOMAA MAAILMALLA JO 20 VUOTTA. HÄN ARVOSTEE PERUSKOULUN LIALLISTA DIGITALISAATIOTA.

TEKSTI JANNE AROLA
KUVA JUHA LAITALAINEN

MATKASAAARNAAJA

Kaiuttimista kajahtaa Bob Dylanin *Knockin' on Heaven's Door*. On tammikuinen perjantai, ja Pasi Sahlberg, 56, on villinnyt täyteen ahdetun luentosalin Jyväskylän yliopistossa. Hän kehottaa kuuloja nostamaan kätensä ilmaan, heiluttamaan niitä puolelta toiselle ja laulamaan mukana. Yli 300 ihmistä hoilaa äänijänteitään säästämättä: Knock, knock, knockin' on heaven's door...

Meneillään ei ole rock-konsertti vaan professori Kari Savajaan muistoluento. Luennon otsikkona on: Miten maailman paras koulu selviää tulevaisuuden haasteista?

KUULUISASSA HARVARDIN yliopistossa vieraillevana professorina työskentelevä Sahlberg on oikea mies puhumaan suomalaisesta koulusta. Onhan hän kiertänyt 20 vuotta maailmalla kertomassa, miksi suomalainen koulujärjestelmä toimii. Esimerkiksi *Image*-lehdessä häntä on luonnehdittu "suomalaisen peruskoulun lähettälääksi" ja *Helsingin Sanomien Nyt.fi*:ssä "superasiantuntijaksi".

Sahlberg on heijastanut luentosalin valkokankaalle kuvan, jossa maailman maat on pantu järjestykseen oppimistulosten ja koulutuksellisen tasa-arvon perusteella. Parhaalle tasolle – jota Sahlberg kutsuu taivaaksi – on päässyt vain viisi valtiota: Etelä-Korea, Japani, Kanada, Viro ja Suomi.

Sahlberg on kuitenkin myös huolissaan. Voi nimittäin käydä niin, että jos suomalaisen koulun kehittämiseksi ei lähiaikoina löydy kunnollista kokonaisvisiota, päädyimme kohta kolkuttelemaan taivaan porteille.

PASI SAHLBERGIN tie kansainvälisesti tunnetuksi koulutusasiantuntijaksi alkoi Oulun kupeesta Pyhäjärveltä, josta hänen isänsä sai 1960-luvun alussa paikan kansakoulun johtaja-

opettajana. Sahlbergien perhe asui – kuten siihen aikaan oli tapana – koulurakennuksessa.

– Ei kai sen parempaa duunia voinut kuvitellaakaan. Sai olla kotona sisätoissa, oli varma leipä ja sai olla ihmisten kanssa tekemisissä.

Sahlberg on 56-vuotias, hoikka ja hyväkuntoinen. Hänen harmaantuvat hiuksensa ovat siististi ojennuksessa. Eräs entinen alainen kuvaa Sahlbergia harkitsevaksi mutta päättäväiseksi johtajaksi ja erityisen hyväkäyttökiseksi mieheksi, joka toi silloin tällöin hänelle kulkia töihin.

Opettamisesta Sahlberg innostui lukioikäisenä tajutessaan, kuinka kaukana jotkut opettajat olivat nuorten maailmasta.

– Muistan ajatelleeni, että kyllä kai tuota paremminkin pystyisi tekemään, hän sanoo.

SAHLBERG PÄÄTYI Turun yliopistoon opiskelamaan matematiikka ja fysiikkaa. Hänen tavoitteenaan oli päästä töihin hyvälle yläasteelle, sieltä lukioon ja lopulta rehtoriksi.

Toisin kävi. Sahlberg haki jo nuorena kansainvälisiin tehtäviin ja tuli vedetyksi mukaan erilaisiin hankkeisiin ja projekteihin.

Hänestä tuli rehtorin sijaan koulutusasiantuntija ja -konsultti, joka on työskennellyt ja luennoinut kymmenissä maissa Euroopassa, Afrikassa, Aasiassa ja Pohjois-Amerikassa. Sahlbergin suomalaisesta koulujärjestelmästä kertova kirja *Finnish Lessons* on käännetty 25 kielelle. Viimeisin on Iranissa joulukuussa ilmestynyt persiankielinen piratitversio.

Kirjan ansiosta Sahlberg kutsuttiin vierailulle myös Valkoiseen taloon, jossa hän keskusteli Barack Obaman koulutuspoliittisen neuvonantajan kanssa. Alun perin Sahlbergin piti tavata myös itse presidentti, mutta pahaksi onneksi liittovaltiolta olivat hieman ennen vierailupäivää – lokakuussa 2013 – loppuneet rahat ja koko valtionhallinto oli suljettu. Obaman oli hoidettava kansallista hätätilannetta, eikä hän ehtinyt tavata suomalaista asiantuntijaa.

– Oli se hieno ja vaikuttava hetki, vaikka presidentti ei ollutkaan paikalla.

SAHLBERGILLE ALKOI sataa kansainvälisiä puhekuksuja sen jälkeen, kun Suomi alkoi menestyä koulutaitoja mittaavissa OECD:n PISA-tutkimuksissa 2000-luvun alkupuolella.

Suomen oppilaiden koulumenestyksestä on mediassa puhuttu jopa PISA-ihmeenä, mutta se on Sahlbergin mielestä väärää puhetta. Kyse ei ole ihmeestä vaan perusasioista: koulujärjestelmän ja yhteiskunnan toimivuudesta, taloudellisesta kilpailukyvyistä, innovaatiojärjestelmistä ja sukupuolten tasa-arvosta.

– Koulutukselliseen tasa-arvoon panostaminen on ollut koulutuksen laadun ja hyvien oppimistulosten paranemisen takana.

Sahlberg pelkää, että Suomen koulujärjestelmää uhkaa näivettyminen. Hän on kritisoinut pitkään, että Suomesta puuttuu kunnollinen kokonaisvisio koulun kehittämiseksi.

Vision rakentamista eivät auta hallituksen tekemät rajut koulutusleikkaukset. Vielä ennen viime kevään eduskuntavaaleja suomalaiset kärkipoliitikot – esimerkiksi nykyinen pääministeri Juha Sipilä (kesk.) ja valtiovarainministeri Alexander Stubb (kok.) – poseerasivat opiskelijoiden kanssa valokuvissa ja antoivat koulutuslupauksen: koulutuksesta ei leikata.

Takki kääntyi kuitenkin nopeasti. Sipilän hallitus on ilmoittanut leikkaavansa koulutuksesta jopa yli 850 miljoonaa euroa.

Vaikka hallitus on samaan aikaan luvannut myös panostaa koulutukseen, Sahlbergin mielestä tilannetta on mahdotonta kääntää voitoksi. Yksittäiset kärkihankkeet eivät auta, jos kokonaisvisio puuttuu.

SUOMALAISELLE KOULULLE pitäisi nyt tapahtua Sahlbergin mielestä sellaista kuin 1990-luvun laman mainingeissa. Silloinkin hallitus leikkasi koulutuksesta, mutta samaan aikaan lisättiin koulujen mahdollisuuksia vaikut-

taa omiin opetussuunnitelmiinsa ja panostettiin yhteistyöhön koulujen kehittämisessä. Opetushallitus ajoi virastoja ja kouluja verkostomaiseen yhdessä tekemisen malliin, joka tuolloin Opetushallituksessa työskennelleen Sahlbergin mielestä oli menestys.

– Oli hämmästyttävää nähdä kuntien ja koulujen unohtavan suuret leikkaukset ja löytävän positiivisia tapoja tehdä asioita.

Jos koulutusleikkaukset nyt johtavat vain ryhmäkokojen suurenemiseen, opettajien virkojen häviämiseen ja koulujen yhdistymiseen, vaarana on Sahlbergin mukaan henkisesti vielä suurempi lamaannus kuin nyt.

– Se näkyy väistämättä oppilaiden toiminnassa, oppimistuloksissa ja järjestelmän laadussa.

MITKÄ OVAT Sahlbergin omat teesit peruskoulun kehittämiseen?

Lyhyesti sanottuna vähemmän luokkahuoneoppimista ja enemmän huomiota jokaisen

nuoren omien vahvuuksien löytämiseen. Vähemmän digitalisaatiota ja enemmän kirjojen lukemista ja sosiaalisia taitoja.

Perusopetuksen opetussuunnitelma uudistetaan tänä vuonna, ja Sahlberg pitää hyvänä, että siinä kouluja kannustetaan oppilaiden rajat ylittävään opetukseen sen sijaan, että mekaanisesti vähennettäisiin tai lisättäisiin joidenkin aineiden opetusta.

Sahlbergin mielestä myös koulujen digitaalisoinnissa pitäisi panna jäitä hattuun ja miettiä, mitä jatkuva älylaitteiden räpläminen tekee lasten aivoille.

Luennollaan hän esittelee tutkimustuloksia, joiden perusteella liiallinen internetin käyttö voi aiheuttaa muun muassa tarkkaavaisuuhäiriöitä ja muuttaa tiedon prosessointia tavolla, jotka haittaavat oppimista.

Esimerkiksi ulkoa opettelemista ei pitäisi unohtaa, vaikka kaikki tarvittava tieto löytyisikin Googlesta.

PESTI HARVARDISSA on katkolla ensi kesänä. Voi olla, että Sahlberg perheineen palaa silloin Suomeen. Jos mahdollista, hän haluaisi käyttää vuoden tai kaksi lukemiseen ja kirjoittamiseen ja jättää opetuksen ja kouluttamisen vähemmälle.

Sapatti tarkoittaisi enemmän aikaa myös perheelle ja harrastuksille: juoksemiselle, pyöräilylle, koripallosele ja kitaran soitolle.

Vaikka opetustyö huippuyliopistossa on ollut mieleenpainuva kokemus, on amerikkalaisessa yhteiskunnassa paljon sulattelemissa.

– Kaikki paikalliset tuttumme vääntävät kyyneleitä pohtiessaan, miten kallista koulutustautuminen on, Sahlberg sanoo.

Eriarvoistuminen alkaa jo ennen kouluikää. Kun Sahlbergit etsivät pojalleen Otolle päiväkotipaikkaa Cambridgestä, siitä olisi pitänyt pulittaa jopa 30000 dollaria vuodessa.

– Meillä Suomessa tämä asia on laissa. Ruuat ja hoidon saa muutamalla satasella. ■

1 Pasi Sahlberg on koulutusasiantuntija, kasvatustieteiden tohtori ja kirjailija, joka työskentelee vieraillevana professorina Harvardin yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa.

2 Asuu vaimonsa ja kahden nuorimman lapsensa kanssa Cambridgessa. Nuorimmainen syntyi joulukuussa, vanhin poika Eero pelaa Korisliigaa Helsinki Seagulls -joukkueessa.

3 Sahlberg on innokas urheilija ja kitaristi. Jos hän ei olisi lähtenyt koulutuslalle, hän olisi todennäköisesti päättänyt suvun perintönä ammattimuusikoksi.